

วารสารพัฒนบริหารศาสตร์ปีที่ 38, ฉบับที่ 4, ตุลาคม-ธันวาคม 2541 (กรกฎาคม 2544)

ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชากรในเขตเมืองภาคกลาง***

กรรณิการ์ สุขเกษม*

พลาพรรณ คำพรรณ**

1. ความนำ

รายงานเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชากรในเขตเมืองภาคกลาง” เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “คุณภาพชีวิตของคนในเขตเมืองภาคกลาง” ซึ่งได้เริ่มดำเนินการในปี พ.ศ. 2541 ความสำคัญของการศึกษาโครงการวิจัยนี้คือ สืบเนื่องมาจากการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) จนถึงปัจจุบันกำลังอยู่ในระหว่างช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2545) แผนพัฒนาฯ ดังกล่าว ได้เน้นการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งอำนวยความสะดวก การบริการขั้นพื้นฐาน และคุณภาพชีวิตของประชาชน และโดยเฉพาะทางด้านคุณภาพชีวิตนั้นได้มีการดำเนินการโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528 ภายใต้ชื่อโครงการว่า “โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชาติ” (ปชช.) ซึ่งเป็นโครงการตามมติคณะรัฐมนตรี โดยมีศูนย์ประสานการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (ศพช.) เป็นหน่วยประสานงานดำเนินการร่วมกับ 4 กระทรวงหลัก ต่อมากรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยได้ดำเนินการต่อโดยเป็นหน่วยประสานงาน ดำเนินการร่วมกับ 6 กระทรวงหลัก ภายใต้ชื่อโครงการว่า “งานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรในชนบท” และได้ดำเนินการต่อเนื่องมาตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ฉบับที่ 6 ฉบับที่ 7 และฉบับที่ 8 ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายหลักของการพัฒนาไว้ว่าต้องพัฒนาคุณภาพประชากรให้สามารถปรับตัวเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อม และมุ่งให้ประชาชนมีสุขภาพดีถ้วนหน้า พัฒนาคุณภาพของประชาชนให้เป็น

* รองศาสตราจารย์ คณะสถิติประยุกต์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

** นักวิจัย สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

*** รายงานเสนอในการประชุมวิชาการ สถิติประยุกต์ภาคเหนือ 25-26 พฤษภาคม 2543 ณ โรงแรมเชียงใหม่ฮิลล์ จัดโดย คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

คนดี มีความสามารถ มีพละทานมีที่ติ มีคุณภาพชีวิตที่ดี ทำให้สังคมมีความสุข การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยรัฐบาลได้จัดให้มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ลดระดับมลพิษทางน้ำ อากาศ และเสียง ให้อยู่ในมาตรฐานที่ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชนทั้งในเขตเมืองและชนบท ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้พยายามดำเนินการพัฒนาตามเป้าหมายนี้

การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ที่ได้พัฒนาเมืองต่าง ๆ ให้เป็นฐานเศรษฐกิจในส่วนภูมิภาค และสร้างเมืองเพื่อให้รองรับการกระจายกิจกรรมทางเศรษฐกิจออกสู่เมืองศูนย์กลางความเจริญในแต่ละภาค ซึ่งในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ก็ยังคงกำหนดเป้าหมายในการพัฒนา โดยการกระจายการพัฒนาเมืองและการบริการขั้นพื้นฐานในส่วนภูมิภาคให้ครบทุกภาคของประเทศไทย ซึ่งผลกระทบของการพัฒนาความเป็นเมือง ย่อมส่งผลโดยตรงต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในแต่ละภาค เช่น ปัญหาความเสื่อมโทรมของสภาวะแวดล้อม อันสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จากสังคมชนบทมาเป็นสังคมเมือง และสังคมอุตสาหกรรม ความแออัดของประชากรที่เข้ามาอยู่ในเมืองมากขึ้น หรือปัญหาต่าง ๆ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ที่เกิดจากการดำเนินชีวิตในสังคมเมือง เป็นต้น ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) นโยบายประชากรเน้นการส่งเสริมศักยภาพของประชากรทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ส่งเสริมให้ประเทศไทยมีจำนวนและโครงสร้างประชากรในขนาดที่เหมาะสม ให้มีการกระจายตัวของประชากรที่สอดคล้องกับศักยภาพและโอกาสการพัฒนาในแต่ละพื้นที่ของประเทศ วัตถุประสงค์หลักเน้นการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตโดยให้ “ประชาชน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา

2. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นักวิชาการได้มีความพยายามที่จะนำรายได้ต่อหัวของประชาชนมาเป็นตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตประชาชน แต่ต่อมามีข้อโต้แย้งว่าการนำตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจอย่างเดียวน่าเป็นตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตคงไม่เพียงพอ ดังนั้น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 เป็นต้นมา จึงได้มีความพยายามที่จะพัฒนาตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตของมนุษย์ขึ้น

ได้มีองค์การระหว่างประเทศหลายองค์การที่เข้ามามีบทบาท เช่น องค์การสหประชาชาติ (UN) องค์การความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) องค์การความร่วมมือทางการศึกษาและพัฒนา (UNESCO) องค์การพัฒนาด้านประชากร (UNDP) องค์การภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิก (ESCAP) เป็นต้น

ในช่วงประมาณปี พ.ศ.2517 องค์การความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ได้พัฒนาดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิต โดยเน้นที่ความเป็นอยู่ที่ดี ได้แก่ การศึกษา รายได้ สุขภาพ ที่อยู่อาศัย ความปลอดภัย ด้านสาธารณสุข และกิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น

ในช่วงปี พ.ศ. 2523 ได้เน้นความสนใจที่สุขภาพ ชีวิตครอบครัว ความสงบทางจิต การใช้เวลาว่าง ความเป็นอยู่ และชนชั้นทางสังคม

ปี พ.ศ. 2532 องค์การ UNDP ได้จัดทำดัชนีการพัฒนามนุษย์ ซึ่งเน้นดัชนี 3 ประการ คือ 1) ความยืนยาวของชีวิต 2) การศึกษา และ 3) มาตรฐานการดำเนินชีวิต

การรายงานของธนาคารเอเซีย กล่าวถึงคุณภาพชีวิตว่าพิจารณาจากตัวชี้วัดรายได้ ต่อหัว, ความยืนยาวของชีวิต, อัตราตายของทารกและเด็ก แคลอรีที่ได้รับในแต่ละวัน การได้ ใช้น้ำสะอาด สุขอนามัย และความปลอดภัยของชีวิต

ESCAP กล่าวถึง ทศนคติของคุณภาพชีวิตว่า คุณภาพชีวิตมีจุดมุ่งหมายที่กว้างและ เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง ทุกส่วนจะมีความสำคัญเท่ากันหมด และจะมีความแตกต่างกันในแต่ละสถานที่และเวลา

นอกจากนั้น ESCAP กล่าวถึง คุณภาพชีวิตว่าไม่ว่าเด็กจะรอดชีวิตหรือตาย ไม่ว่า ประชาชนจะกินดีอยู่ดีหรืออดอยาก ไม่ว่าผู้หญิงมีสุขภาพดีหรือมีความเสี่ยงต่อชีวิตในการมีบุตร ไม่ว่ากลุ่มบางกลุ่ม เช่น เยาวชน ประชาชนพิการหรือผู้สูงอายุจะได้รับโอกาสในการพัฒนา หรือไม่ ไม่ว่าประชาชนจะมีงานทำหรือไม่ ไม่ว่าประชาชนจะมีที่อยู่ที่เหมาะสมมีโครงสร้าง พื้นฐาน และการบริการที่เหมาะสมและมีการกระจายอย่างทั่วถึงหรือไม่ ไม่ว่าเขาจะมีโอกาส ได้รับการศึกษาตามความสามารถ หรือเขาจะได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมหรือไม่ เป็นต้น ที่สำคัญคือไม่มีสถิติที่สะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพชีวิตที่ชัดเจน

ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตอันหนึ่งที่นักวิชาการให้ความสนใจ คือ การระบุถึงความสุข โดยเจ้าตัวเอง เช่น การถามคำถามว่า “คุณมีความสุขมาก หรือสุขปานกลาง หรือไม่มีความสุข” ในสหรัฐอเมริกาพบว่าแม้ว่ารายได้ประชาชาติจะสูงขึ้น แต่ผู้ที่ตอบว่าไม่มีความสุขก็ เพิ่มขึ้นด้วย และผู้ที่ตอบว่ามีความสุขมากกลับลดลง ได้มีการเปรียบเทียบระหว่างประเทศ พบว่า ประเทศ Cuba และประเทศ Egypt มีอัตราส่วนผู้ตอบว่ามีความสุขมากสูง แต่รายได้ประชาชาติ ต่ำ ในขณะที่ประเทศ Poland มีรายได้ประชาชาติสูง แต่ผู้ตอบว่ามีความสุขมากต่ำ

อีกดัชนีหนึ่งที่ใช้วัดคุณภาพชีวิต คือ ความพึงพอใจในชีวิต โดยการตั้งคำถามว่า “ถ้าพิจารณาในภาพรวมแล้ว ท่านคิดว่าท่านมีความสุขหรือไม่พึงพอใจในชีวิตของท่าน?”

Baster ได้สำรวจพบว่าร้อยละ 50 ของผู้ที่ตอบว่ามีความพึงพอใจในชีวิตสามารถแจกแจงระดับความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ การงาน สุขภาพ ชีวิตครอบครัว สิ่งแวดล้อม รายได้ เวลาพักผ่อน และบ้านเรือน เป็นต้น

สำหรับในภูมิภาคเอเชียได้มีความพยายามพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิต ผลการศึกษาพบว่าประเทศอินโดนีเซียใช้ดัชนีชี้วัดด้านการศึกษา สุขภาพ ประชากร ความเป็นเมือง และสิ่งแวดล้อม และการศึกษาของ OECD ซึ่งทำการศึกษาประเทศในแถบเอเชียแปซิฟิก พบว่าคุณภาพชีวิตจะพิจารณาจากความพึงพอใจในการงาน สุขภาพ สภาพบ้าน เป็นต้น และ OECD เน้นว่าควรดูที่การอยู่ดีกินดีของบุคคล (Wellbeing) ด้วย

สถาบันวิจัยสังคมขององค์การสหประชาชาติ (United Nations Research Institute for Development หรือ UNRID) ได้กำหนดเครื่องชี้วัดหลักสำหรับการพัฒนาสังคมไว้ดังต่อไปนี้ คือ อัตราการมีอายุยืนยาวของประชากรนับตั้งแต่เกิด อัตราร้อยละของประชากรในชุมชนตั้งแต่ 20,000 คนขึ้นไปปริมาณการบริโภคโปรตีนจากอาหาร (ต่อคนต่อวัน) จำนวนนักเรียนในระดับประถมและมัธยมศึกษา อัตราการเข้าเรียนในระดับอาชีวศึกษา อัตราเฉลี่ยของจำนวนนักเรียนต่อห้องเรียน จำนวนหนังสือต่อจำนวนประชากร 1,000 คน จำนวนผลผลิตทางการเกษตรกรรมต่อจำนวนแรงงานเกษตรกรชาย จำนวนแรงงานผู้ใหญ่ชายในภาคเกษตรกรรม อัตราการใช้ไฟฟ้าต่อหัวของประชากร (วัดจากจำนวนกิโลวัตต์/ชั่วโมง) อัตราการใช้เหล็กกล้าต่อหัวประชากร (วัดจากจำนวนเป็นกิโลกรัม) สัดส่วนของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศจากภาคอุตสาหกรรม สัดส่วนของการค้าต่างประเทศต่อหัวของประชากร อัตราร้อยละของประชาชนที่มีรายได้ประจำกับจำนวนประชากรในวัยแรงงานทั้งหมด (United Nations, อ้างไว้ใน คณะเศรษฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539)

คณะทำงานด้านเศรษฐกิจและสังคมแห่งเอเชียแปซิฟิก (ESCAP) ได้ทำการสำรวจและวิเคราะห์ทางด้านคุณภาพชีวิต โดยมีการประชุมคณะผู้เชี่ยวชาญทางด้านคุณภาพชีวิต ในปี พ.ศ. 2533 ได้นำไปสู่ข้อสรุปที่สำคัญร่วมกันว่าปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตได้ขยายตัวมากขึ้นเรื่อย ๆ ไม่ว่าจะในระดับประเทศหรือในระดับภูมิภาคโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้ที่มีรายได้น้อยซึ่งเป็นกลุ่มที่จะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน “คุณภาพชีวิต” ประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 2 ด้าน ทั้งทางกายภาพ และทางจิตภาพ ดังนั้น ลำพังข้อมูลรายได้ประชาชาติเพียงอย่างเดียวจึงไม่สามารถใช้เป็นตัวแทนที่เพียงพอในการที่จะชี้แสดงให้เห็นว่า แท้จริงประชาชนมีคุณภาพชีวิตเป็นอย่างไร

การวัดคุณภาพชีวิต จึงจำเป็นจะต้องใช้ตัวชี้วัดที่สร้างขึ้นโดยเฉพาะ และจะต้องเป็นตัวชี้วัดที่มีความครอบคลุมทั้งทางกายภาพ (Objective) และจิตภาพ (Subjective)

ซึ่งคณะผู้เชี่ยวชาญของ ESCAP ได้กำหนดตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต เพื่อใช้เป็นดัชนีวัดระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไว้ 7 ประการด้วยกัน คือ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ (Economic Security) สุขภาพอนามัย (Health) สติปัญญา (Intellectual Life) ชีวิตการทำงาน (Working Life) สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment) ชีวิตครอบครัว (Family Life) และชีวิตภายในชุมชน (Community Life) (United Nations, อ้างไว้ใน คณะเศรษฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539)

ธนาคารโลก (World Bank) ได้พัฒนาตัวชี้วัดซึ่งเดิมใช้ระดับรายได้ประชาชาติต่อหัวประชากร (GNP) เพียงตัวเดียวโดยได้ปรับมาใช้การวัดที่ผสมผสานด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือได้ว่าเป็นปัจจัยหลักที่กำหนดอย่างแท้จริง

กรอบแนวคิดด้านคุณภาพชีวิตจากการศึกษาของคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2540) ได้เสนอคุณภาพชีวิตของชุมชนและปัจเจกบุคคลโดยกำหนดคุณภาพชีวิตจากองค์ประกอบด้านกายภาพและเงื่อนไขทางวัฒนธรรมร่วมกับเงื่อนไขทางวัฒนธรรมชุมชน และคุณค่าทางจิตภาพของชุมชน และปัจเจกบุคคลในชุมชนนั้น ๆ ซึ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้นจำต้องยกระดับความสำคัญด้านวัตถุไปพร้อมกับความสำคัญด้านจิตภาพโดยเน้นถึงความพอเพียงและความทั่วถึง

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในระยะแรก ๆ นั้น มีลักษณะเป็นการประเมินคุณภาพชีวิตโดยใช้เครื่องชี้วัดในเชิงปริมาณ (Objective Indicators) เช่น อัตราเพิ่มของประชากร สถานะทางสุขภาพ ที่อยู่อาศัย อัตราการเกิดคดีอาชญากรรม เป็นต้น

ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการเสนอรายงานเกี่ยวกับเครื่องชี้วัดทางสังคมเป็นครั้งแรก เรียกว่า Recent Social Trends in the U.S. โดยคณะกรรมการด้านแนวโน้มของสังคมของประธานาธิบดีฮูเวอร์ นอกจากนี้ในหลายประเทศมีการใช้เช่นเดียวกัน Rossi และ Gilmartin (1980) รายงานว่าในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2516 และ พ.ศ. 2520 มีอย่างน้อย 21 ประเทศ ที่มีการจัดทำรายงานประจำปีเกี่ยวกับเครื่องชี้วัดทางด้านสังคม

แม้ว่าการวัดคุณภาพชีวิตในเชิงปริมาณจะทำได้ง่าย แต่ก็ก็เป็นเพียงการกำหนดค่าให้กับประสบการณ์ชีวิตตัวแบบเท่านั้น (Andrews and Withney, 1976) นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับข้อมูลด้านจิตวิสัยน้อยเกินไป การศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์ของคุณภาพชีวิตจึงต้องศึกษาโดยตรงจากแต่ละบุคคลว่าเขามีความรู้สึกกับชีวิตของตนเองอย่างไร

ทศวรรษ 1960's เป็นจุดเริ่มต้นที่มีการใช้มาตรวัดคุณภาพชีวิต “เชิงคุณภาพ” ผลงานชิ้นแรกคือ การศึกษาวิจัยปัญหาสุขภาพจิตกับภาวะสุขภาพอนามัยของ Gurin Veroff และ Feld (1960) นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่สำคัญอีกหลายชิ้น เช่น “การวิจัยภาวะความกังวล

ของมนุษย์” ของ Cantril ผลงานอีก 2 เรื่อง คือ การวิจัยสำรวจของสถาบันวิจัยสังคมของมหาวิทยาลัยมิชิแกน ซึ่งเป็นการวิจัยสำรวจระดับชาติเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของคนอเมริกัน เรื่องแรกดำเนินการโดย Campbell และคณะ เรื่อง “คุณภาพชีวิตของคนอเมริกัน” เรื่องที่สองดำเนินการโดย Andrews และ Withney เรื่อง “เครื่องชี้วัดทางสังคมสำหรับประเมินคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น: ทิศนะของคนอเมริกันต่อคุณภาพชีวิต”

โดยสรุปจากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ช่วงระหว่างทศวรรษ 1930's-1950's เป็นยุคเริ่มแรกของการศึกษาวิจัยคุณภาพชีวิต แนวความคิดที่เด่นอยู่ในช่วงระยะนั้น คือ การศึกษาวิจัยคุณภาพชีวิตในเชิงปริมาณโดยใช้เครื่องชี้วัดทางสังคมเป็นเครื่องมือในการประเมิน ต่อมาในทศวรรษ 1960's เป็นต้นมา แนวความคิด “เชิงคุณภาพ” ซึ่งเป็นการวัดที่เป็นนามธรรมจึงเริ่มปรากฏชัดเจนขึ้น

การศึกษาของ ESCAP ได้แจกแจงดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตโดยแยกเป็นดัชนีหลัก ๆ คือ ด้านสุขภาพ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการศึกษา ด้านความปลอดภัยในที่สาธารณะ ด้านวัฒนธรรม ด้านการมีงานทำและชีวิตการทำงาน และสุดท้ายคือด้านรายได้ซึ่งแต่ละดัชนียังได้แจกแจงเป็นดัชนีย่อย ๆ อีก

Gallup ได้ทำการสำรวจความต้องการและความพึงพอใจของมนุษย์ในภูมิภาคต่าง ๆ ได้แก่ อเมริกาเหนือ ออสเตรเลีย ยุโรปตะวันตก ลาตินอเมริกา แอฟริกา และตะวันออกกลาง โดยเน้นประเด็นข้อคำถามต่าง ๆ กัน เช่น การมองว่าชีวิตมีความตื่นเต้น ความรู้สึกมีความสุข ความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านสุขภาพ ด้านชีวิตครอบครัว ด้านเวลาในการพักผ่อน ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการงาน ด้านชุมชน ด้านมาตรฐานการครองชีพ ด้านการศึกษาเพื่องาน ด้านการศึกษาเพื่อชีวิต และชีวิตในสังคม ซึ่งผลการศึกษาพบว่าไม่ว่าจะเป็นความพึงพอใจในด้านใด อเมริกาเหนือจะมีความพึงพอใจมากกว่าภูมิภาคอื่น ๆ รองลงมาคือ ออสเตรเลีย ยุโรปตะวันตก ตามลำดับ ส่วนสหรัฐอเมริกาจะอยู่ในช่วงกลาง ๆ ในขณะที่แอฟริกา และตะวันออกกลางจะมีอัตราค่าอันข้างต่ำ

นอกจากนั้นได้มีความพยายามนำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตของประเทศต่าง ๆ ได้แก่ อาฟกานิสถาน ออสเตรเลีย ฟิจิ ฮองกง อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ ไต้หวัน และประเทศไทย มาเปรียบเทียบให้เห็นโดยแยกแยะเป็นกลุ่ม ๆ ของดัชนีที่นำมาใช้ คือ ด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา ด้านวัฒนธรรมและเวลาที่ใช้พื้นที่อยู่อาศัย ด้านความปลอดภัยในที่สาธารณะ ด้านการจ้างงานและชีวิตการงาน ด้านรายได้และความมั่งคั่ง ด้านสวัสดิการสังคมและด้านการมีส่วนร่วม ซึ่งแต่ละประเทศจะมีการนำดัชนีมาใช้แตกต่างกันไป เช่น อาฟกานิสถาน จะใช้

เพียง 2 ด้านนี้ คือ ด้านสุขภาพชุมชน และกิจกรรมการรู้หนังสือ ในขณะที่ได้หันใช้ทุกดัชนี ญี่ปุ่นใช้เกือบทุกดัชนียกเว้นการมีส่วนร่วม เป็นต้น

มักจะมีแนวความคิดที่ว่า สังคมมีวัตถุประสงค์หลักคือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสใช้ชีวิตอย่างสะดวกสบายและประสบความสำเร็จ ความหมายของการพัฒนาคุณภาพชีวิตมุ่งไปที่การพัฒนา เพื่อให้บุคคลสามารถใช้ชีวิตหรือมี ชีวิตยืนยาวได้อย่างมีคุณภาพคือ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ได้มีการพยายามผูกโยงว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจคือ ความอยู่ดีมีสุขจะนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดี การกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ได้สะท้อนวิสัยทัศน์ของการพัฒนาที่ใกล้เคียงกับ แนวคิดการพัฒนา เพื่อความอยู่ดีมีสุขของประชาชน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นวัตถุประสงค์หลักของทุกสังคม

ความอยู่ดีมีสุขคืออะไร ได้มีความพยายามให้คำจำกัดความ เช่น ความจำเป็นพื้นฐาน ความเติบโตทางเศรษฐกิจ คุณภาพชีวิต สวัสดิการ การพัฒนาประชาชน เป็นต้น แต่ยังไม่ครอบคลุมทั้งหมดของความอยู่ดีมีสุข กองประเมินผลการพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2540) ได้ทำการศึกษาในเรื่องนี้ ภายใต้ชื่อ “กรอบแนวคิด ความอยู่ดีมีสุข” ได้พิจารณาหลาย ๆ ด้าน ได้มีการนำรายได้มาสัมพันธ์กับมาตรฐานการดำรงชีวิตที่ดีของประชาชน ซึ่งการมีรายได้สูงย่อมแสดงให้เห็นว่า บุคคลนั้นต้องมีความสามารถสูงด้วย หรือประชาชนในประเทศที่ร่ำรวยย่อมมีมาตรฐานการดำรงชีวิตที่ดีกว่าประชาชนในประเทศที่ยากจน แต่ก็ยังไม่ชัดเจนว่าทั้ง 2 อย่างมีความสัมพันธ์กันดังกล่าว นอกจากนั้นยัง ได้มีการนำความอยู่ดีมีสุขมาผูกกับความสุข โดยการมองว่าความอยู่ดีมีสุขสามารถวัดจากระดับของความสุขของประชาชนได้หรือไม่ ยังไม่ชัดเจน เพราะไปเกี่ยวโยงกับอีกหลายเรื่อง เช่น ศาสนา แนวคิด สาธารณสุข เป็นต้น

จากการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติดังกล่าวข้างต้นได้เสนอกรอบแนวคิดของศาสตราจารย์นันต์ คีควานี ที่ได้แจกแจงองค์ประกอบของการอยู่ดีมีสุขออกเป็น 7 ด้าน ซึ่งเป็นการครอบคลุมทุกมิติของการดำรงชีวิต องค์ประกอบทั้ง 7 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านสุขภาพอนามัยและโภชนาการ 2) ด้านการศึกษา 3) ด้านชีวิตการทำงาน 4) ด้านชีวิตครอบครัว 5) ด้านการเติบโตทางเศรษฐกิจ ความยากจน การกระจายรายได้ และสวัสดิการ 6) ด้านสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย และ 7) ด้านประชาธิปไตย

สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2541) ได้สรุปความเป็นมาของการศึกษาคุณภาพชีวิตและสังคมของหน่วยงานต่าง ๆ เริ่มจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในปี พ.ศ. 2518 สร้างเครื่องชี้วัดสภาวะสังคม ตามด้วยกรมการ
พัฒนาชุมชน กชช. 2ค ในปี พ.ศ. 2525 และ จปฐ. ในปี พ.ศ. 2528 และสำนักงานสถิติ
แห่งชาติได้สร้างเครื่องชี้วัดภาวะเศรษฐกิจและสังคมในปี พ.ศ. 2530

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้เริ่มจัดทำรายงาน
เครื่องชี้วัดทางสังคม (Social Indicators) มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 มาจนถึงปัจจุบัน มีลักษณะ
เป็นข้อมูลรายปี นอกจากนี้ยังได้ก่อตั้งโครงการพัฒนาสังคมขึ้นในปี พ.ศ. 2523 เพื่อวิเคราะห์หา
ตัวแบบของการพัฒนาสังคมระยะยาว เพื่อให้ประชาชนไทยได้บรรลุถึงระดับคุณภาพชีวิต
ที่เหมาะสมในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ ผลการดำเนินงานของโครงการดังกล่าวสามารถกำหนดขึ้นเป็น
“ความจำเป็นพื้นฐาน” (จปฐ.) ซึ่งใช้เป็นเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตของประชาชนไทยเชิงปริมาณ
และเริ่มรณรงค์ให้มีการพัฒนาตามความจำเป็นพื้นฐานอย่างจริงจังตาม “โครงการป้อนรงค์
คุณภาพชีวิตของประชาชนในชาติ” (พ.ศ.2528-2530)

ได้มีการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานและนำมาใช้เป็นดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิต
ของประชาชนในช่วงปี พ.ศ. 2533 ซึ่งได้กำหนดตัวชี้วัด 8 หมวด 32 ตัวชี้วัด จากนั้นเมื่อนำ
ไปใช้ได้มีการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับสถานการณ์จึงเป็น 8 หมวด 37 ตัวชี้วัด ซึ่งได้มี
การนำมาใช้วัดคุณภาพชีวิตของประชาชนในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ 7 และได้ดำเนินการเก็บข้อมูลตลอดมาตั้งแต่นั้นข้อมูลจากการจัดเก็บในปี พ.ศ. 2539
ของภาคกลางทั้งภาคและของจังหวัดตัวอย่าง 6 จังหวัด แยกตามดัชนีต่าง ๆ

อย่างไรก็ตาม จุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติในการพัฒนา “ความจำเป็นพื้นฐาน” ขึ้นมาก็เพื่อใช้เป็นเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิต
ของคนไทย ไม่ได้มีจุดเน้นที่การสะสมองค์ความรู้ แต่เน้นที่ความสำเร็จของการนำไปประยุกต์
ใช้ที่สำคัญ

3. กรอบแนวคิดในการศึกษา

บทความนี้ สืบเนื่องมาจากการที่ได้ปรับปรุงและพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิต
ของประชากรในชุมชนเมืองขึ้น จึงนำดัชนีคุณภาพชีวิตมาศึกษาต่อถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลที่ทำให้
ประชากรบางกลุ่มมีชีวิตที่ดีกว่าประชากรบางกลุ่ม โดยเชื่อมโยงแนวความคิดสืบเนื่องจากการ
ศึกษาเดิมที่ผ่านมา และใช้ข้อมูลจากการสำรวจคุณภาพชีวิตของคนในเขตเมืองภาคกลาง โดย
ใช้มาตรวัดคุณภาพชีวิตของประชากรในชุมชนเขตเมืองที่สร้างขึ้นใหม่นี้

การศึกษาในครั้งนี้ได้กำหนดคุณภาพชีวิตของคนในเขตเมืองภาคกลางออกเป็น
คุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ 12 ด้าน และคุณภาพชีวิตในภาพรวม คือ 1. คุณภาพชีวิตด้าน

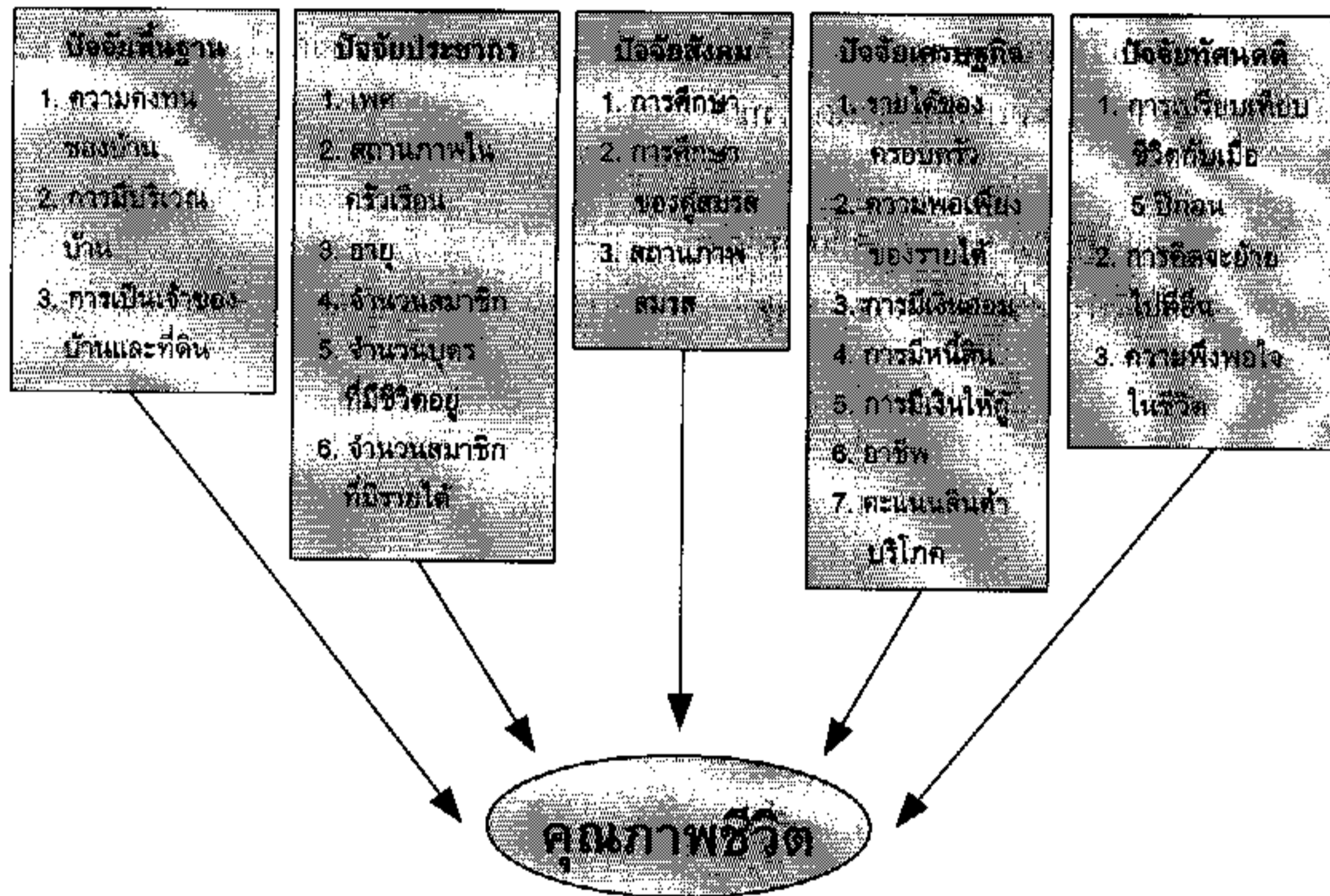
สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ 2. คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม 3. คุณภาพชีวิตด้านสาธารณูปโภค 4. คุณภาพชีวิตด้านการรับข้อมูลข่าวสาร 5. คุณภาพชีวิตด้านการพักผ่อนหย่อนใจ 6. คุณภาพชีวิตด้านสังคม 7. คุณภาพชีวิตด้านการงาน 8. คุณภาพชีวิตด้านครอบครัว 9. คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกาย 10. คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจิต 11. คุณภาพชีวิตด้านสติปัญญา 12. คุณภาพชีวิตด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และ 13. คุณภาพชีวิตในภาพรวม

สำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของคนในเขตเมืองภาคกลางนั้นจะมีการกำหนดกรอบแนวคิด ดังนี้

ตัวแปรตาม	คุณภาพชีวิต
ตัวแปรอิสระ	1. เพศ
	2. อายุ
	3. การศึกษา
	4. การศึกษาของคู่สมรส
	5. สถานภาพสมรส
	6. รายได้ของครอบครัว
	7. ความพอเพียงของรายได้
	8. เงินออม
	9. หนี้สิน
	10. การให้กู้ยืม
	11. การเป็นเจ้าของบ้านและที่ดิน
	12. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน
	13. จำนวนบุตรที่มีชีวิต
	14. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีรายได้
	15. จำนวนปีที่อยู่ในจังหวัด
	16. คะแนนสินค้านับริโภคประเภทถาวร (MPS)
	17. สถานภาพในครัวเรือน
	18. ความคงทนของบ้าน
	19. การมีบริเวณบ้าน

จากกรอบแนวคิดตัวแปรตามและตัวแปรอิสระดังกล่าวข้างต้น ได้นำมาเสนอให้เห็นภาพชัดเจนขึ้น โดยการแบ่งเป็นกลุ่มปัจจัยด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ ปัจจัยพื้นฐาน ปัจจัยประชากร ปัจจัยสังคม ปัจจัยเศรษฐกิจ และปัจจัยทัศนคติ และได้นำเสนอเป็นกรอบแนวคิดความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ ดังรายละเอียดในรูปที่ 1

รูปที่ 1 กรอบแนวความคิดในการศึกษา

5. ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตของประชากรในเขตเมืองภาคกลางได้เลือกตัวอย่างจังหวัด ตามการแบ่งพื้นที่ของภาคกลางเป็น 3 ภูมิภาคย่อย คือ ภาคกลางตอนกลาง ภาคกลางฝั่งตะวันออก และภาคกลางฝั่งตะวันตก โดยในแต่ละภูมิภาคย่อยได้เลือกตัวอย่างจังหวัดมาภูมิภาคละ 2 จังหวัด โดยการคำนึงถึงขนาดจังหวัดเป็นเกณฑ์ คือ ให้มีจังหวัดใหญ่ 1 จังหวัด และจังหวัดเล็ก 1 จังหวัด ซึ่งจากการเลือกจังหวัดในแต่ละภูมิภาคย่อยทำให้ได้จังหวัดตัวอย่าง 6 จังหวัด ดังนี้

ภาคกลางตอนกลาง ได้แก่ จังหวัดสระบุรี จังหวัดสิงห์บุรี, ภาคกลางฝั่งตะวันออก ได้แก่ จังหวัดระยอง จังหวัดสระแก้ว และภาคกลางฝั่งตะวันตก ได้แก่ จังหวัดราชบุรี จังหวัดเพชรบุรี ส่วนจังหวัดที่ได้ออกปฏิบัติการเพื่อทดสอบแบบสอบถาม คือ จังหวัดนครนายก

ในการสอบถามข้อมูลต่าง ๆ หากเป็นข้อมูลเกี่ยวข้องกับความรู้สึก ความคิดเห็น และความพึงพอใจนั้น จะมีการกำหนดจุดอ้างอิง โดยการให้เป็นคะแนนตั้งแต่ 0-10. คะแนนคำถามบางประเด็นเป็นเรื่องของการตอบรับหรือตอบปฏิเสธว่าใช่หรือไม่ใช่ เคยหรือไม่เคย เป็นต้น

5. ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคมของประชากร ในเขตเมืองภาคกลาง

ประชากรในเขตเมืองของภาคกลางที่ตกเป็นตัวอย่างของการศึกษาในครั้งนี้เป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชายเล็กน้อย จำนวนปีการศึกษาโดยเฉลี่ย 9.27 ปี สามในสี่ของประชากรในเขตเมืองภาคกลางเป็นผู้ที่สมรสแล้วและยังคงอยู่กับคู่สมรส เกือบทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 98.2) ประกอบอาชีพธุรกิจเอกชน (ร้อยละ 17.6) รัฐบาลหรือรัฐวิสาหกิจ (ร้อยละ 18.5) และรับจ้าง (ร้อยละ 14.5) กว่าครึ่งหนึ่งมีบ้านที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองและมีที่ดินเป็นของตนเอง เป็นบุคคลที่ส่วนใหญ่มีรายได้พอเพียงยังชีพประมาณครึ่งหนึ่งมีบ้านและที่ดินเป็นของตนเอง กว่าครึ่งมีเงินออม เกือบครึ่งหนึ่งมีหนี้สิน และผู้ที่มีเงินให้ผู้อื่นกู้ยืมมีเพียงร้อยละ 22 สภาพบ้านที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่เป็นตึกแถว (ร้อยละ 32.4) รองลงมาเป็นบ้านเดี่ยว 2 ชั้น (ร้อยละ 28.7) บ้านเดี่ยวชั้นเดียว (ร้อยละ 19.8) ห้องแถว (ร้อยละ 11.8) ที่เหลือเป็นทาวเฮาส์ อพาร์ทเมนต์และบ้านใต้ถุนสูง

สภาพบ้านที่อยู่อาศัยเกือบทั้งหมดมีความคงทนแข็งแรง คือ ใช้วัสดุที่คงทนถาวร ในการก่อสร้าง กว่าครึ่ง (ร้อยละ 53.6) เป็นที่อยู่อาศัยที่มีบริเวณบ้าน

ผู้ตอบร้อยละ 38.5 เป็นหัวหน้าครัวเรือน ร้อยละ 38.5 เป็นคู่สมรส ที่เหลือเป็นบุตรหรือญาติพี่น้องที่อยู่อาศัยในบ้าน ส่วนอาชีพของคู่สมรสรับราชการและรัฐวิสาหกิจ (ร้อยละ 20.1) ค้าขายอาหาร (ร้อยละ 16.1) แม่บ้าน (ร้อยละ 11.5) รับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 10.4) เอกชน (ร้อยละ 10.3) ที่เหลือประกอบอาชีพอื่น ๆ เช่น ธุรกิจส่วนตัว รับจ้างงานฝีมือ ค้าขายทั่วไป และเกษตรกร

ประชาชนเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นประชากรที่มีภูมิลำเนาเดิมเป็นประชากรภาคกลาง เหตุผลที่อยู่ในจังหวัดที่อยู่ปัจจุบันกว่าครึ่งหนึ่งด้วยเหตุผลเพราะว่าเป็นบ้านเกิดเมืองนอนของตนเองหรือย้ายตามครอบครัวมา หรือมาเพื่อการทำงาน

ในเรื่องปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนพบว่าประชากรไม่ค่อยมีความรู้สึกว่าเป็นชุมชนที่อยู่ในจังหวัดที่อยู่ปัจจุบันกว่าครึ่งหนึ่งด้วยเหตุผลเพราะว่าเป็นบ้านเกิดเมืองนอนของตนเองหรือย้ายตามครอบครัวมา หรือมาเพื่อการทำงาน

ในเรื่องปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนพบว่า ประชากรไม่ค่อยมีความรู้สึกว่าเป็นชุมชนที่อยู่อาศัยมีปัญหามากมายนัก ปัญหาสังคมในชุมชนไม่รุนแรงมากนัก แต่ความพึงพอใจในชุมชนที่อยู่อาศัยอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านสาธารณูปโภคพบว่า ประชากรมีความพึงพอใจอยู่ในเกณฑ์ปานกลางค่อนข้างสูง การรับฟังข่าวสารพบว่า ส่วนใหญ่ดูโทรทัศน์ รองลงมาคืออ่านหนังสือพิมพ์ และฟังวิทยุ สำหรับการพักผ่อนหย่อนใจนั้นประชากรภาคกลางพักผ่อนหย่อนใจโดยเฉลี่ยวันละ 3.65 ชั่วโมงในวันปกติ และ 4.94 ชั่วโมงในวันเสาร์-อาทิตย์ และมีการไปทัศนศึกษาต่างถิ่น กิจกรรมที่ประชากรในเขตเมืองภาคกลางนิยมในการพักผ่อนหย่อนใจมากที่สุดคือ ดูโทรทัศน์ รองลงมาคือ นอนเล่น อ่านหนังสือ เล่นกับลูกหลาน ฟังวิทยุ ไปเที่ยว และเดินดูสินค้า เป็นต้น

ด้านชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรในเขตเมืองภาคกลาง พบว่าประชากรในเขตเมืองภาคกลางเห็นว่าชีวิตความเป็นอยู่ของเขาในปัจจุบันเปรียบเทียบกับเมื่อ 5 ปีที่ผ่านมาชีวิตที่เลวลงและดีขึ้นในอัตราที่เท่า ๆ กัน คือ ร้อยละ 41.8 และ 41.5 ตามลำดับ เหตุผลที่เขาเห็นว่าชีวิตเลวลง เพราะการค้าขายไม่ดี สินค้าราคาแพงขึ้น รายได้ลดน้อยลง ส่วนกลุ่มที่ระบุว่าชีวิตดีขึ้นให้เหตุผลว่าเพราะมีรายได้เพิ่มขึ้น มีสิ่งอำนวยความสะดวกมากกว่าเดิม และมีโอกาสในการทำงานมากขึ้น เป็นต้น ประชากรส่วนใหญ่ไม่ค่อยคิดจะย้ายไปอยู่ที่อื่น เพราะเห็นว่าจังหวัดที่ตนอยู่นั้นมีความมั่นคงดี และเคยชินกับสภาพแล้ว หรือเพราะเป็นบ้านเกิด

นอกจากนั้นเมื่อขอให้เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตระหว่างประชากร 3 รุ่น คือ รุ่นตัวเอง รุ่นพ่อแม่ และรุ่นลูก พบว่า ประชากรในเขตเมืองภาคกลางส่วนใหญ่เห็นว่ารุ่นลูก ๆ จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่ารุ่นอื่น ๆ เพราะได้สัมผัสกับสภาพแวดล้อมและสภาพสังคมที่ดีกว่า ส่วนประชากรรุ่นพ่อแม่เป็นรุ่นที่มีคุณภาพชีวิตแย่กว่ารุ่นอื่น ๆ เพราะขาดสิ่งอำนวยความสะดวกตลอดจนโอกาสในความก้าวหน้าต่าง ๆ

ตาราง 1 คุณสมบัติของประชากรที่ตกเป็นตัวอย่าง

เพศ	100.0 (1,500)
ชาย	46.5
หญิง	53.5
การศึกษา	100.0 (1,490)
ไม่ได้เรียน	4.4
ต่ำกว่า ป.6	26.6
ป.6	9.1
ม.3	11.5
ม.6/ปวส.	17.4
อนุปริญญา/ปวส.	8.2
ปริญญาตรี	19.0
สูงกว่าปริญญาตรี	0.7
สถานภาพสมรส	100.0 (1,496)
โสด	11.2
สมรส อยู่ด้วยกัน	74.5
สมรส แยกกันอยู่	6.1
หย่าร้าง	2.3
ม่าย	5.4
อื่น ๆ	0.5
ศาสนา	100.0 (1,500)
พุทธ	98.3
อิสลาม	0.7
คริสต์	1.1
อาชีพ	100.0 (1,376)
ไม่ได้ทำงาน	3.1
ราชการและรัฐวิสาหกิจ	18.5
เอกชน/ธุรกิจส่วนตัว	17.6

ตาราง 1 คุณสมบัติของประชากรที่ตกเป็นตัวอย่าง (ต่อ)

คุณสมบัติ	อัตราร้อยละ
รับจ้างงานฝีมือ	5.6
รับจ้างทั่วไป	8.8
ค้าขาย (ร้านอุปกรณ์)	5.3
ค้าขายทั่วไป	10.0
เกษตรกร	1.4
ข้าราชการบำนาญ	1.6
แม่บ้าน	7.5
ค้าขายอาหาร/ตลาดสด	20.7
บ้านที่อยู่อาศัยของใคร	100.0 (1,500)
ตนเอง	59.9
ญาติ	6.3
เช่าอยู่	25.4
อื่น ๆ	8.4
ที่ดินเป็นของใคร	100.0 (1,498)
ตนเอง	51.4
ญาติ	6.3
เช่าอยู่	31.2
อื่น ๆ	11.0
รายได้ของครอบครัวเพียงพอต่อการดำรงชีวิต	100.0 (1,494)
เพียงพอ	75.1
ไม่เพียงพอ	25.9
มีเงินออม	100.0 (1,497)
ไม่มี	42.2
มี	57.8
มีหนี้สิน	100.0 (1,496)
ไม่มี	50.1
มี	49.9

ตาราง 1 คุณสมบัติของประชากรที่ตกเป็นตัวอย่าง (ต่อ)

คุณสมบัติ	จำนวนร้อยละ
มีเงินให้ผู้อื่นยืม	100.0 (1,498)
ไม่มี	78.0
มี	22.0
ลักษณะบ้าน	100.0 (1,497)
บ้านเดี่ยว 2 ชั้น	26.7
บ้านเดี่ยวชั้นเดียว	19.8
ตึกแถว	32.4
ห้องแถว	11.8
ทาวเฮ้าส์	6.1
อพาทเมนต์/คอนโด	0.2
อื่น ๆ (บ้านใต้ถุนสูง โกดัง ข้างหน้าชั้นเดียวข้างหลัง 2 ชั้น)	3.0
ความคงทนของบ้าน	100.0 (1,491)
ใช้วัสดุคงทน	96.8
ใช้วัสดุไม่คงทน	3.2
บริเวณบ้าน	100.0 (1,429)
มีบริเวณ	53.6
ไม่มีบริเวณ	46.4
สถานภาพในครัวเรือน	100.0 (1,492)
หัวหน้าครัวเรือน	59.5
คู่สมรส	38.5
อื่น ๆ (บุตร หรือญาติพี่น้อง)	2.0
การศึกษาของคู่สมรส	100.0 (1,160)
ไม่ได้เรียน	3.4
ต่ำกว่า ป.6	29.4
ป.6	12.7

ตาราง 1 คุณสมบัติของประชากรที่ตกเป็นตัวอย่าง (ต่อ)

คุณสมบัติ	อัตราร้อยละ
ม.3	10.9
ม.6/ปวส.	18.7
อนุปริญญา/ปวส.	7.7
ปริญญาตรี	16.1
สูงกว่าปริญญาตรี	1.1
อาชีพของคู่สมรส	100.0 (1,376)
ไม่ได้ทำงาน	5.5
ราชการและรัฐวิสาหกิจ	20.1
เอกชน	10.3
ธุรกิจส่วนตัว	5.5
รับจ้างงานฝีมือ	3.8
รับจ้างทั่วไป	10.4
ค้าขาย (ร้านอุปกรณ์)	4.9
ค้าขายทั่วไป	8.9
เกษตรกร	1.4
ข้าราชการบำนาญ	1.6
แม่บ้าน	11.5
ค้าขายอาหาร/ตลาดสด	16.1

จำนวนสมาชิกในครอบครัวโดยเฉลี่ย 4.15 คน ในครอบครัวมีจำนวนผู้ที่ทำงาน และมีรายได้โดยเฉลี่ย 2.18 คน ผู้ไม่มีรายได้ 1.89 คน มีบุตรโดยเฉลี่ย 2.15 คน เป็นบุตรชาย 1.08 คน บุตรหญิง 1.04 คน อายุโดยเฉลี่ยของผู้ตอบอยู่ในวัยกลางคน คือ 43.6 ปี มีรายได้โดยเฉลี่ย 12,593.76 บาท คู่สมรสมีอายุโดยเฉลี่ยไล่เลี่ยกัน คือ 43.86 ปี คู่สมรสมีรายได้น้อยกว่าเล็กน้อย คือ 11,018.28 รายได้รวมของครอบครัวโดยเฉลี่ย 25,171.61 ในขณะที่รายจ่ายเฉลี่ย 13,436.77 บาท (ตาราง 2)

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และจำนวนประชากร

คุณสมบัติ	$\bar{X}$	SD	MIN	MAX	N
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	4.15	1.74	1	13	1500
จำนวนผู้มีรายได้	2.18	1.19	0	9	1499
จำนวนผู้ไม่มีรายได้	1.89	1.49	0	9	1492
จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่	2.15	1.51	0	11	1360
จำนวนบุตรชาย	1.08	1.03	0	6	1375
จำนวนบุตรหญิง	1.04	1.05	0	7	1376
อายุ	43.60	12.12	16	82	1496
รายได้	12,593.76	16,470.90	0	200,000	1349
อายุคู่สมรส	43.86	11.67	17	82	1176
รายได้คู่สมรส	11,018.28	15,617.52	0	225,000	973
รายได้รวมของครอบครัว	25,171.61	31,199.63	0	450,000	1471
รายจ่าย	13,436.77	19,266.34	1000	480,000	1471

6. มาตรฐานคุณภาพชีวิต

งานวิจัยคุณภาพชีวิตของประชากรในเขตเมืองภาคกลาง ได้นำข้อคำถามต่าง ๆ มาสร้างเป็นมาตรฐานคุณภาพชีวิต ซึ่งมีด้วยกัน 12 มิติ ได้แก่ คุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม ด้านสาธารณูปโภค ด้านการรับข้อมูลข่าวสาร ด้านการพักผ่อนหย่อนใจ ด้านสังคม ด้านการงาน ด้านครอบครัว ด้านสุขภาพกาย ด้านสุขภาพจิต ด้านสติปัญญา และด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เมื่อสร้างมาตรฐานคุณภาพชีวิตขึ้นมา 12 มิติแล้ว จากนั้นได้นำคุณภาพชีวิตทั้ง 12 มิติมาสร้างเป็นคุณภาพชีวิตภาพรวม กลายเป็นมาตรฐานคุณภาพชีวิตมาตรฐานเดียวที่ใช้วัดคุณภาพชีวิตของประชากรในเขตเมืองภาคกลาง ซึ่งได้มีการทำการทดสอบความน่าเชื่อถือได้ของมาตรวัดเหล่านี้ด้วย ซึ่งพบว่าส่วนใหญ่มีความน่าเชื่อถือได้ (ตาราง 3)

ตาราง 3 คุณภาพชีวิตทั้ง 12 มิติ และภาพรวมแสดงค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha

มาตรฐานคุณภาพชีวิต	จำนวนข้อคำถาม	ค่าสัมประสิทธิ์ของ Cronbach's Alpha
1. ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ	7	.6438
2. ด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม	7	.4563
3. ด้านสาธารณูปโภค	9	.6795
4. ด้านการรับข้อมูลข่าวสาร	7	.3012
5. ด้านการพักผ่อนหย่อนใจ	21	.7844
6. ด้านสังคม	7	.6227
7. ด้านการงาน	14	.9677
8. ด้านครอบครัว	15	.9356
9. ด้านสุขภาพกาย	11	.4830
10. ด้านสุขภาพจิต	21	.8282
11. ด้านสติปัญญา	13	.5936
12. ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	6	.7673
13. คุณภาพชีวิตภาพรวม	12	.5749

7. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของประชากรในเขตเมืองภาคกลาง

จากการนำประเด็นที่สนใจคือ คุณภาพชีวิตมาหาความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีอิทธิพล 5 กลุ่ม คือ ด้านปัจจัยพื้นฐาน ปัจจัยประชากร ปัจจัยสังคม ปัจจัยเศรษฐกิจ และปัจจัยทัศนคติ โดยมีรายละเอียดตัวแปรต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษาและระดับการวัด ดังตาราง 4

ตาราง 4 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรที่ใช้	การวัด
ตัวแปรอิสระ	1. เพศ	1 = ชาย 0 = หญิง
	2. อายุ	อายุจริง (ปี)
	3. การศึกษาตนเอง	จำนวนปีการศึกษา (ปี)
	การศึกษาคู่สมรส	จำนวนปีการศึกษา (ปี)
	4. สถานภาพสมรส	1 = สมรสและอยู่ด้วยกัน 0 = อื่น ๆ
	5. ความพอเพียงของรายได้	1 = พอเพียง 0 = ไม่พอเพียง
	6. เงินออม	1 = มี 0 = ไม่มี
	7. มีหนี้	1 = มี 0 = ไม่มี
	8. มีเงินให้ผู้อื่นยืม	1 = มี 0 = ไม่มี
	9. บ้านและที่ดิน	1 = ของตนเอง 0 = ไม่ใช่ของตนเอง
	10. จำนวนสมาชิกในครอบครัว	จำนวนจริง (คน)
	11. จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่	จำนวนจริง (คน)
12. รายได้ครอบครัว	จำนวนจริง (บาท)	

ตาราง 4 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ/ ตัวแปรตาม	ตัวแปรที่ใช้	การวัด
	13. จำนวนผู้มีรายได้ในครอบครัว	จำนวนจริง (คน)
	14. จำนวนปีที่อยู่ในจังหวัด	จำนวนจริง (ปี)
	15. คะแนนสินค้าบริโภคประเภทถาวร	คะแนนจริง (คะแนน)
	16. สถานภาพในครอบครัว	1 = หัวหน้าครัวเรือน 0 = ไม่ใช่หัวหน้าครัวเรือน
	17. เปรียบเทียบชีวิตกับเมื่อ 5 ปีก่อน	0 = เลวลง 1 = เหมือนเดิม/ดีขึ้น
	18. คิดจะย้ายไปอยู่ที่อื่น	1 = คิด 0 = ไม่คิด
	19. ความพึงพอใจในชีวิต	คะแนนจริง (คะแนน)
	20. ความคงทนของบ้าน	1 = คงทน 0 = ไม่คงทน
	21. มีบริเวณบ้าน	1 = มี 0 = ไม่มี
ตัวแปรตาม	คุณภาพชีวิต	คะแนนจริง

การนำคุณภาพชีวิตในภาพรวมซึ่งเป็นมาตรวัดที่สร้างมาจากมาตรวัดคุณภาพชีวิต 12 มิติ มาศึกษาวิเคราะห์ ซึ่งมาตรวัดคุณภาพชีวิตในภาพรวมนี้จะเป็นคะแนนซึ่งมีค่าต่ำสุด 45.12 คะแนน และค่าสูงสุด 101.13 คะแนน มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 8.64 ซึ่งเป็นตัวแปรระดับช่วง (Interval) ส่วนตัวแปรอิสระจากรายละเอียดในตาราง 4 นั้น จะเป็นลักษณะตัวแปรระดับช่วง (Interval) และตัวแปร Dummy (0, 1) ดังนั้นในการศึกษาวิเคราะห์ในครั้งนี้จะใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Regression Analysis)

การนำเสนอผลการวิเคราะห์จะนำเสนอตั้งแต่ Simple Correlation Matrix เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตและปัจจัยอิทธิพลทั้งหลาย และความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยอิทธิพลด้วยตนเอง เพื่อตรวจสอบว่าตัวแปรเหล่านั้นมีความสัมพันธ์กันมากน้อยเพียงใด และหากตรวจสอบพบว่า ปัจจัยอิทธิพลเหล่านั้นมีความสัมพันธ์กันมากเกินไปที่จะก่อให้เกิดปัญหาในการวิเคราะห์ที่เรียกว่าปัญหา multicollinearity หรือไม่ ซึ่งผลแสดงไว้ในตาราง 5

ผลการศึกษาพบว่าไม่มีปัญหา multicollinearity ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้จึงสามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ได้

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า คนในเขตเมืองของภาคกลางมีอายุโดยเฉลี่ยประมาณ 43.6 ปี ร้อยละ 75 สมรสและอยู่ร่วมกัน มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4.15 คน มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ 2.15 คน มีการศึกษา 9.27 ปี คู่สมรสมีการศึกษาน้อยกว่าเล็กน้อยคือ 9.15 ปี กว่าครึ่งเล็กน้อยมีสถานภาพเป็นหัวหน้าครัวเรือนและเพศชาย ในบ้านมีผู้ที่ทำงานมีรายได้ 2.18 คน กว่าครึ่งเล็กน้อยครอบครองที่ดินและบ้าน ประมาณ 3 ใน 4 มีสภาพบ้านคงทนและมีบริเวณบ้าน ได้อยู่ในจังหวัดปัจจุบันโดยเฉลี่ยประมาณ 31.52 ปี มีรายได้เฉลี่ย 25,171.60 บาท ประมาณ 3 ใน 4 มีรายได้พอเพียง กว่าครึ่งหนึ่งของผู้ตอบที่มีเงินออม ครึ่งหนึ่งมีหนี้สิน และเกือบ 1 ใน 4 ของคนในเขตเมืองภาคกลางเป็นผู้ที่มีเงินให้ผู้อื่นกู้ บุคคลเหล่านี้มีคะแนนสินค้าบริโภคประเภทถาวร (ซึ่งเป็นตัวชี้สถานะทางเศรษฐกิจ) เฉลี่ย 55.99 เมื่อเปรียบเทียบชีวิตกับเมื่อ 5 ปีที่แล้วพบว่า กว่าครึ่งเล็กน้อยที่เห็นว่าชีวิตดีขึ้นหรือเหมือนเดิม มีการให้คะแนนความพึงพอใจในชีวิตอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง คือ 6.12 จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน มีเพียงร้อยละ 18 ที่คิดจะย้ายไปอยู่ที่อื่น และผู้ตอบมีคะแนนคุณภาพชีวิตโดยเฉลี่ย 76.79 คะแนน

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ แต่ละปัจจัยเสนอในตาราง 5 พบว่าค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเชิงส่วนไม่มีตัวแปรอิสระคู่ใดมีความสัมพันธ์กันสูงพอที่จะก่อให้เกิดปัญหาการละเมิด คือปัจจัยทั้งหลายเหล่านี้มีสหสัมพันธ์ระหว่าง -0.350 ถึง 0.709 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่มีปัญหา สามารถนำมาใช้วิเคราะห์หาความสัมพันธ์กับตัวแปรที่สนใจคือคุณภาพชีวิตได้ และตัวแปรคุณภาพชีวิตมีความสัมพันธ์กับปัจจัยอิทธิพลเหล่านี้อยู่ในเกณฑ์ต่ำและปานกลาง โดยมีค่าความสัมพันธ์ต่ำสุด -0.004 กับปัจจัยการมีหนี้สิน และค่าความสัมพันธ์สูงสุดกับปัจจัยความพึงพอใจในชีวิต คือมีค่าความสัมพันธ์ $.321$

การวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Regression Analysis) ของคุณภาพชีวิตและปัจจัยอิทธิพลทั้งหมด ได้แก่ จำนวนปีที่อยู่ในจังหวัด ภาพบ้าน การครอบครองบ้านและที่ดิน เพศชายและหัวหน้าครัวเรือน อายุ จำนวนสมาชิกในครอบครัว จำนวนบุตรที่มีชีวิต จำนวนผู้มีรายได้ในครอบครัว สถานภาพสมรส การศึกษา การศึกษาคู่สมรส อาชีพ คะแนนสินค้าบริโภคประเภทถาวร รายได้ ความพอเพียงของรายได้ เงินออม หนี้สิน มีเงินกู้ การเปรียบเทียบชีวิตกับเมื่อ 5 ปีก่อน การคิดจะย้ายไปอยู่ที่อื่น และความพึงพอใจในชีวิตแบบให้ทุกปัจจัยเข้าสู่สมการในเวลาพร้อมกัน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีอยู่ด้วยกัน 7 ปัจจัย ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่าตัวแปรเหล่านั้นทั้งหมดอธิบายการผันแปรของคุณภาพชีวิต ร้อยละ 20.9 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิต

ตาราง 5 เมตริกความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ (Matrix of Simple Correlation Coefficient)
ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตัวแปรที่ ศึกษา	QOL	YEARIN	HOUSE	LAND HOUS	HHSEX1	AGE	MEMBER	CHILD	WORK	MARITAL	EDU	WIFEEDU	MPS	INCOME	BALANCE	SAVING	DEBIT	LOAN	LAST5Y	STAY	SATISF		
QOL	.060																						
YEARIN	.034	1.000																					
HOUSE	.048*	.065**	1.000																				
LANDHOUS	.041	.299***	.212***	1.000																			
HHSEX1	.161***	.019	.030	.047*	1.000																		
AGE	.084***	.602***	.057**	.279***	.071**	1.000																	
MEMBER	.006	.122***	.057**	.080***	.087**	.075**	1.000																
CHILD	.112***	.328***	-.013	.149***	.044*	.492***	.385***	1.000															
WORK	.092***	.167***	.011	.032	-.001	.062**	.540***	.129***	1.000														
MARITAL	.088***	-.046***	.007	.044*	.709***	.025	.139**	.053*	.013	1.000													
EDU	.292***	-.188***	.073**	.005	.075**	.350**	-.040	.322**	.021	-.027	1.000												
WIFEEDU	.160***	.176***	.055*	.018	.139**	.036**	-.075***	.322**	-.042	-.067**	.613***	1.000											
MPS	.234***	.003	.012	.176***	.103***	.072**	.163***	-.049*	.166**	.095***	.466***	.437***	1.000										
INCOME	.091***	.061**	-.024	.060***	.079***	.303	.158***	.044*	.219***	.056**	.256***	.239***	.448**	1.000									
BALANCE	.209***	.061**	.045*	.045*	.061**	.028	-.056**	-.058*	.083***	.000	.203***	.142***	.207***	.160***	1.000								
SAVING	.221***	.013	.063**	.039	.021	.071**	-.033	-.170**	.114***	-.026	.294***	.228***	.270***	.168***	.475***	1.000							
DEBIT	-.004	-.073**	-.036	-.028	.087***	.097**	.040	.006	-.034	.108***	.051*	.069**	.062**	.036	-.255***	-217***	1.000						
LOAN	.118***	-.074**	.032	-.031	.026	.108**	-.019	-.068**	.040	.014	.172***	.142***	.206***	.165***	.141***	.247***	-.021	1.000					
LAST5Y	.202***	-.074**	.055**	-.039	.033	.140**	-.062**	.141**	.036	.018	.231***	.159***	.195***	.108***	.264***	.234***	.082**	.104***	1.000				
STAY	.100***	-.228**	-.048*	.245***	.044	.109**	-.052*	.082**	-.050*	.033	.042**	.008	-.073**	-.049*	.105***	-.072***	.032	.028	-.079***	1.000			
SATISF	.319***	.037	-.024	.028	.031	-.042*	.008	-.047*	.071**	-.011	.204***	.143***	.252***	.166***	.208***	.229***	-.040	.134***	.240***	-.093***	1.000		
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	76.79	31.52	0.74	0.56	0.61	43.60	4.15	2.15	2.18	.075	.075	9.18	59.99	25,171.6	0.85	0.58	0.50	0.22	0.58	0.18	6.21		
S.D.	8.64	18.94	0.26	0.47	0.35	12.12	1.74	1.51	1.91	0.44	0.44	4.78	37.92	31,199.6	0.43	0.49	0.50	0.41	0.49	0.39	1.48		

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเหล่านี้ ได้แก่ 1) จำนวนผู้ที่มีรายได้ในครอบครัว 2) เพศชายและหัวหน้าครัวเรือน 3) การศึกษาของตนเอง 4) รายได้ของครอบครัว 5) ความพอเพียงของรายได้ 6) การคิดจะย้ายไปที่อื่น และ 7) คะแนนความพึงพอใจในชีวิต ซึ่งตัวแปรอิสระ 7 ตัวแปรที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตัวแปรอิสระที่มีผลเชิงบวกต่อคุณภาพชีวิต คือ การศึกษา จำนวนผู้ที่มีรายได้ในครัวเรือน ความพึงพอใจในชีวิต ความเพียงพอของรายได้ และเพศชายและหัวหน้าครัวเรือน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย .1802, .0895, .0655 และ .1279 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรที่มีผลในเชิงลบต่อคุณภาพชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ รายได้ของครอบครัว และการที่เขาคิดว่าจะย้ายไปที่อื่น โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย .0722, และ -.0760 ตามลำดับ (ตาราง 6)

เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์อย่างชัดเจนในการวิเคราะห์ด้วยวิธีถดถอยพหุจึงได้ จำแนกตัวแปรอิสระ/ปัจจัยอิทธิพลออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยพื้นฐาน ประชากร สังคม เศรษฐกิจ และความคิดเห็นหรือทัศนคติ และใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบเชิงชั้น โดยกำหนดให้ปัจจัย 1) ปัจจัยพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วย 3 ปัจจัย ได้แก่ จำนวนปีที่อยู่ในจังหวัด สภาพบ้าน และบ้านและที่ดิน ให้ปัจจัยกลุ่มนี้เข้าสู่สมการก่อนปัจจัยอื่น ๆ 2) ปัจจัยประชากร เข้าสู่สมการเป็นเชิงชั้นที่ 2 ปัจจัยกลุ่มนี้ ได้แก่ เพศชายและหัวหน้าครัวเรือน อายุ จำนวนสมาชิก จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ และจำนวนผู้ที่มีรายได้ 3) ปัจจัยทางสังคมเข้าสู่สมการในเชิงชั้นที่ 3 ประกอบด้วยสถานภาพสมรส การศึกษาของตนเอง และการศึกษาคู่สมรส 4) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ เข้าสู่สมการเป็นเชิงชั้นที่ 4 ประกอบด้วยคะแนนสินค้าบริโภคประเภทถาวร รายได้ของครอบครัว ความพอเพียงของรายได้ การมีเงินออม การมีหนี้สิน และการมีเงินกู้ และ 5) ในเชิงชั้นสุดท้ายคือปัจจัยทัศนคติหรือความคิดเห็น ประกอบด้วย 3 ทัศนคติคือ การเปรียบเทียบชีวิตกับเมื่อ 5 ปีที่ผ่านมา การคิดที่จะย้ายไปที่อื่น และคะแนนความพึงพอใจในชีวิต

ตาราง 6 การวิเคราะห์ถดถอยคุณภาพชีวิตของคนในเขตเมืองในภาคกลาง

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย	t
จำนวนปีที่อยู่ในจังหวัด	-0.30416	-.875
สภาพบ้าน	.023984	.866
การครอบครองบ้านและที่ดิน	.005816	.194
สถานภาพหัวหน้าครัวเรือนและเพศ	.127858	3.188
อายุ	.010988	.284
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	-.045051	-1.257
จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่	-.025382	-.727
จำนวนผู้มีรายได้	.089536	2.718
สถานภาพสมรส	.005058	.129
จำนวนปีการศึกษา	.180159	4.682
จำนวนปีการศึกษาของคู่สมรส	-.019981	-.538
คะแนนสินค้าบริโภคประเภทตรง	.066378	1.834
รายได้	-.072210	-2.300
ความพอใจเพียงของรายได้	.065497	2.055
การมีเงินออม	.045958	1.408
การมีหนี้สิน	.022973	.807
การมีเงินให้กู้	.022519	.801
เปรียบเทียบชีวิตกับเมื่อ 5 ปีที่ผ่านมา	.054177	1.867
การคิดจะย้ายไปที่อื่น	-.075952	-2.685
ความพึงพอใจในชีวิต	.225504	7.866
$R^2 = .209$, $SFE = 7.755$, $F = 14.776$, $Sig. Of F = .000$		

ด้วยสถิติวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบเชิงชั้น (Hierarchical Regression) นั้น จะบังคับให้ตัวแปรกลุ่มแรกเข้าสู่สมการก่อนคือ ปัจจัยพื้นฐาน จากนั้นได้เพิ่มตัวแปรเชิงชั้นที่ 2 เข้าไปในสมการร่วมกัน ตามด้วยเชิงชั้นที่ 3 เชิงชั้นที่ 4 และเชิงชั้นที่ 5 เข้าไปในสมการตามลำดับ ด้วยเหตุผลว่าปัจจัยเชิงชั้นต้น ๆ เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับคุณภาพชีวิตมากกว่าจึงให้เข้าสู่สมการเพื่อหาความสัมพันธ์ก่อน

ผลการศึกษาพบว่า เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของประชากรในเขตเมืองภาคกลางในเชิงชั้นที่ 1 (ปัจจัยพื้นฐาน) พบว่า ปัจจัยกลุ่มนี้สามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้น้อยมากเพียงร้อยละ 0.6 เท่านั้น ซึ่งทั้ง 3 ตัวแปรในกลุ่มนี้พบว่า ไม่มีตัวแปรใดเลยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อเพิ่มปัจจัยประชากรเข้าไปในเชิงชั้นที่ 2 พบว่า ปัจจัย 2 กลุ่มคือปัจจัยพื้นฐานและปัจจัยประชากรเมื่อรวมกันสามารถอธิบายความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของประชากรในเขตเมืองภาคกลางได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 6.1 ซึ่งตัวแปรทั้ง 8 ตัวในเชิงชั้นที่ 2 นี้ พบว่า มี 5 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติคือ จำนวนผู้มีรายได้ในครัวเรือนเพศชายและหัวหน้าครัวเรือน จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ อายุ และตัวแปรสุดท้ายคือการครอบครองบ้านและที่ดินเป็นตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001, .01 และ .05 แสดงว่าในครอบครัวใดก็ตามจำนวนสมาชิกที่มีส่วนในการช่วยหารายได้ให้ครอบครัวมากกว่าจะส่งผลให้ครอบครัวนั้น ๆ มีฐานะทำให้ช่วยแบ่งเบาภาระความรับผิดชอบของครอบครัว ได้ช่วยกันเฉลี่ยกันไปทำให้ประชากรมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า อายุจะมีความสัมพันธ์ในเชิงกลับกันกับคุณภาพชีวิตคืออายุยิ่งมากขึ้นคุณภาพชีวิตจะต่ำลง หรืออีกนัยหนึ่งคือผู้ที่มีอายุอ่อนกว่าจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า ทั้งนี้อาจเนื่องจากประชากรยุคใหม่ที่มีการหาความสุขความสบายให้ตนเองได้มากกว่า และเกี่ยวพันกับการใช้ชีวิตของประชากรยุคใหม่ที่เยาว์วัยกว่าก็เป็นได้ ส่วนเพศชายและหัวหน้าครัวเรือนก็พบว่ามีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต คือหากเป็นเพศชายและมีสถานภาพเป็นหัวหน้าครัวเรือนจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า ทั้งนี้คงเนื่องจากขนบธรรมเนียมประเพณีหรือวัฒนธรรมของไทยเราที่เพศชายหรือหัวหน้าครัวเรือนมีสถานภาพในครัวเรือนที่สูงกว่าคนอื่น ๆ ทำให้มีโอกาสได้เข้าถึงการบริการต่าง ๆ ได้มากกว่า ทำให้มีโอกาสที่จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า ครอบครัวใดก็ตามที่มีการครอบครองบ้านและที่ดินซึ่งบ่งบอกถึงการมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า และผู้ที่มีบุตรที่มีชีวิตอยู่จะมีความสัมพันธ์ในเชิงกลับกันกับคุณภาพชีวิต หมายถึงหากมีลูกน้อยคุณภาพชีวิตจะดีกว่า คงสะท้อนถึงภารกิจของการต้องแบกภาระของพ่อแม่หากมีบุตรมากทำให้คุณภาพชีวิตลดลง เพราะภาระที่ต้องดูแลลูก และต้องเสียสละความสุขส่วนตัวในด้านต่าง ๆ เพื่อลูกอย่างที่เป็นที่ทราบกันอยู่แล้ว

อย่างไรก็ตามเมื่อเพิ่มปัจจัยกลุ่มสังคมเข้าไปในสมการเชิงชั้นที่ 3 พบว่าความสัมพันธ์เปลี่ยนแปลงไป คือตัวแปรบางตัวที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตแต่เดิมได้หมดความสำคัญไป แต่ตัวแปรจำนวนผู้มีรายได้ในครัวเรือนยังคงอยู่ และตัวแปรใหม่ คือ การศึกษาเข้ามามีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยที่ในเชิงชั้นที่ 3 นี้ สามารถอธิบายความสัมพันธ์ของคุณภาพชีวิตได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 11.9 ว่า

การศึกษาส่งอิทธิพลให้ครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า เพราะคนที่มีการศึกษาสูงกว่าย่อมเข้าใจที่จะดูแลตัวเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี จำนวนผู้มีรายได้ในครอบครัวพิจารณาโดยเหตุผลเดิมที่กล่าวถึงแล้วข้างต้น ส่วนตัวแปรการครอบครองบ้านและที่ดิน อายุ และจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ได้หมดความสัมพันธ์ไป

ในการหาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของประชากรในเขตเมืองของภาคกลางพบว่า เมื่อปัจจัยทางเศรษฐกิจเพิ่มเข้ามาในสมการในเชิงชั้นที่ 4 พบว่าตัวแปรเดิมที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตก็ยังคงมีความสัมพันธ์อยู่ แต่ได้เพิ่มความสัมพันธ์ของตัวแปรใหม่ ๆ ขึ้นมาหลายตัว ได้แก่ คะแนนสินค้าบริโภคประเภทถาวร รายได้ของครอบครัว ความพอเพียงของรายได้ และการมีเงินออม และในเชิงชั้นนี้ตัวแปรต่าง ๆ สามารถอธิบายความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตได้มากขึ้นเป็นร้อยละ 15.1 ในเชิงชั้นนี้ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยเศรษฐกิจมีตัวแปรที่มีอิทธิพลในเชิงบวกกับคุณภาพชีวิต คือ คะแนนสินค้าบริโภคประเภทถาวร ความพอเพียงของรายได้ และการมีเงินออม ซึ่งเป็นเครื่องชี้ถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจของประชาชน แต่รายได้ของครอบครัวกลับมีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับคุณภาพชีวิต แสดงว่าคนที่มีรายได้สูงจะกลับมีคุณภาพชีวิตที่แย่กว่า อาจเป็นเพราะคนที่มีรายได้สูงต้องใช้เวลาในการทำมาหากินหาเงินมากกว่าที่จะได้มีโอกาสในการใช้ชีวิตอย่างเหมาะสม อาจไม่ค่อยมีเวลาหาความสุขให้แก่ตนเองมากนักทำให้คุณภาพชีวิตแย่กว่า

สำหรับในเชิงชั้นสุดท้ายเมื่อเพิ่มปัจจัยความคิดเห็นหรือทัศนคติเข้ามาหาความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต ซึ่งเป็นการพิจารณาตัวแปรทุกตัวที่เกี่ยวข้องไปพร้อมกันทีเดียว อย่างที่ได้กล่าวในช่วงต้นแล้ว พบว่าคุณภาพชีวิตของประชากรในเขตเมืองภาคกลางขึ้นกับ 7 ปัจจัย คือ เพศชายและหัวหน้าครัวเรือน จำนวนผู้มีรายได้ในครัวเรือน การศึกษา รายได้ ความพอเพียงของรายได้ การคิดจะย้ายไปอยู่ที่อื่น และความพึงพอใจในชีวิต ซึ่งพอจะอธิบายได้ดังนี้ คือ พิจารณาพร้อมกับพบว่าคุณภาพชีวิตของคนในเขตเมืองภาคกลางจะขึ้นกับตัวแปรทั้ง 7 ตัวแปร ดังรายละเอียดในตาราง 7 ซึ่งชี้ให้เห็นได้ว่าคุณภาพชีวิตของคนในเขตเมืองของภาคกลางดีขึ้นหากมีการศึกษาสูงขึ้น หัวหน้าครัวเรือนและเพศชายจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า ถ้ามีคนช่วยหาเงินมาก ๆ จะนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดี การมีรายได้มากขึ้นและรายได้พอเพียงจะมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น ผู้ที่ไม่คิดจะย้ายไปอยู่ที่อื่นจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า และหากเขามีความพึงพอใจในชีวิตจะทำให้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้นเพราะจิตใจสบายอาจทำให้ผ่อนคลายในทุก ๆ ด้าน ซึ่งอาจสะท้อนหลาย ๆ ด้าน คือผู้ที่มองเห็นช่องทางดำเนินชีวิตในที่อยู่ปัจจุบันคงประสบความสำเร็จในหลาย ๆ ด้านนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดี (ตาราง 7)

ตาราง 7 การวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบเชิงชั้น (Hierarchical Regression Analysis)
ของคุณภาพชีวิตของคนในเขตเมืองภาคกลาง

ตัวแปร	1 (พื้นฐาน)	2 (ประชากร)	3 (สังคม)	4 (เศรษฐกิจ)	5 (ทัศนคติ)
1. จำนวนปีที่อยู่ในจังหวัด	-.0511	.0512	.0098	-2.441e-15	-.0342
2. สภาพบ้าน	.0416	.0366	.0191	.0175	.0240
3. การครอบครองบ้านและที่ดิน	.0473	.0577*	.0325	.0167	.0058
4. เพศชายและหัวหน้าครัวเรือน		.1721***	.1511***	.1351***	.1279***
5. อายุ		-.0865*	-.0064	-.0115	.0110
6. จำนวนสมาชิกในครอบครัว		-.0638	-.0675	-.0550	-.0451
7. จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่		-.0837**	-.0266	-.0214	-.0254
8. จำนวนผู้มีรายได้		.1390***	.1256***	.0980**	.0895**
9. สถานภาพสมรส			-.0035	-.0050	-.0051
10. การศึกษา			.2571***	.1959***	.1802***
11. การศึกษาของคู่สมรส			.0130	-.0234	-.0200
12. คะแนนสินค้าบริโภคประเภท ถาวร				.1091**	.0664
13. รายได้				.1091**	.0664
14. ความพอใจของรายได้				.1033***	.0655*
15. การมีเงินออม				.0754*	.0460
16. การมีหนี้สิน				.0210	.0230
17. การมีเงินให้กู้				.0315	.0225
18. เปรียบเทียบชีวิตกับเมื่อ 5 ปี ที่ผ่านมา					.0542
19. การคิดจะย้ายไปอยู่ที่อื่น					-.0760**
20. ความพึงพอใจในชีวิต					.2255***
R ²	.006	.061	.119	.1517	.209
SEE	8.628	8.401	8.154	8.027	7.755
F	2.765	10.750	13.777	11.675	14.776
Sig.F	.041	.000	.000	.000	.000
* หมายถึง ระดับความเชื่อถือที่	.05				
** หมายถึง ระดับความเชื่อถือที่	.01				
*** หมายถึง ระดับความเชื่อถือที่	.001				

8. สรุปและข้อเสนอแนะ

8.1 สรุป

การศึกษาคุณภาพชีวิตของประชากรในเขตเมืองภาคกลาง ได้สรุปประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่ประชากรในเขตเมืองภาคกลางได้ประสบอยู่ โดยนำมาอธิบายด้วยคุณภาพชีวิต ซึ่งแยกเป็นมิติคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ ซึ่งได้สร้างเป็นมาตรวัดคุณภาพชีวิต 12 มิติ และมาตรวัดคุณภาพชีวิตในภาพรวม

จากนั้นได้นำคุณภาพชีวิตในภาพรวมมาหาความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิต 5 กลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยพื้นฐาน ปัจจัยประชากร ปัจจัยสังคม ปัจจัยเศรษฐกิจ และปัจจัยทัศนคติ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยเศรษฐกิจมีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตมากที่สุด รองลงมาคือ ปัจจัยการศึกษา และทัศนคติ

ผลการศึกษาพบว่าคุณภาพชีวิตของประชากรในเขตเมืองภาคกลางขึ้นกับเพศชายและหัวหน้าครัวเรือน จำนวนผู้ที่มีรายได้ในครอบครัว การศึกษา รายได้ของครอบครัว ความพอเพียงของรายได้ การไม่คิดจะย้ายไปอยู่ที่อื่น และความพึงพอใจในชีวิต

8.2 ข้อเสนอแนะ

ขอเสนอแนะว่า ในการศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตของประชากรในเขตเมืองภาคต่าง ๆ เป็นเรื่องที่น่าสนใจ เป็นประเด็นที่ได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 อย่างชัดเจน ผลการศึกษาน่าจะได้นำไปใช้ประโยชน์ในการวางนโยบายของประเทศ และเท่าที่ผ่านมาไม่มีงานที่ศึกษาในลักษณะนี้มากนัก หากจะทำให้การศึกษาเรื่องนี้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ควรจะต้องดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลของประชากรในเขตเมืองทั่วประเทศในเวลาเดียวกัน เพื่อจะได้เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างประชากรในเขตเมืองในแต่ละภาคได้อย่างเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรในเขตเมืองทั่วประเทศได้ เพราะการศึกษาเท่าที่ผ่านมาแม้ว่าจะได้ศึกษาทุกภาคทั่วประเทศแต่ทำการศึกษาค้นละเวลากัน ทำให้ไม่สามารถนำข้อมูลมาเปรียบเทียบกันได้เต็มที่ว่าประชากรในเขตเมืองของแต่ละภาคมีความแตกต่างหรือเหมือนกัน เป็นเพราะปัจจัยต่าง ๆ เหล่านั้นจริงหรือไม่เพราะมีเงื่อนไขของเวลามาเป็นตัวกำหนด

ในการศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของประชากรของประเทศ หากเห็นว่ามี ความสำคัญและคิดว่าจะทำต่อไป น่าจะทำการสำรวจทั้งประชากรในเขตเมืองและเขตชนบทของทุกภาคในเวลาเดียวกัน เพื่อจะได้เปรียบเทียบให้เห็นความเหมือนหรือความต่างกัน

ระหว่างภาคและระหว่างเขตเมืองและชนบทได้ในเวลาเดียวกัน หรือหากจำกัดด้วยงบประมาณและเวลา ก็อาจจะศึกษาแยกกัน โดยศึกษาเขตชนบทหรือเขตเมืองก่อนก็ได้ แล้วตามด้วยอีกเขตหนึ่งที่เหลืออยู่ และหากจะให้ดีกว่านั้นอาจจะศึกษาเป็นโครงการต่อเนื่องระยะยาว (Longitudinal Survey) คือทำการสำรวจทุก ๆ 2 ปี เพื่อจะได้เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของประชากรตามช่วงระหว่างเวลาที่แตกต่างกันด้วย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. 2540. รายงานคุณภาพชีวิตของคนไทย ปี 2539. กรุงเทพฯ: เพิ่มเสริมกิจ.
- กระทรวงสาธารณสุขและคณะกรรมการประสานงานโครงการปรัณรงค์คุณภาพชีวิตของประชาชนในชาติ (คปส.) 2529. การนำ จปฐ. มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต กรุงเทพฯ. คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540. แนวทางการวางระบบดัชนีชี้วัดเพื่อประเมินผลนโยบายการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค. กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์.
- คณะกรรมการแผนพัฒนาระดับภูมิภาคและท้องถิ่น และศูนย์ประสานการพัฒนาชนบทแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2534. คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด 5 ปี (พ.ศ.2534-2539). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทย จำกัด.
- ศูนย์ประสานการพัฒนาชนบทแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2529. แผนพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 (2530-2534). กรุงเทพฯ: หจก.อรุณการพิมพ์.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2534. การสร้างมาตรวัดในการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.
- _____. 2541. ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เลี้ยงเชียง.
- _____. 2539. เทคนิคการวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัวสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.

- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และ กรรณิการ์ สุขเกษม. 2535. เทคนิคทางสถิติขั้นสรุปสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยไมโครคอมพิวเตอร์ และโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC (เล่มที่ 5 การวิเคราะห์ถดถอย: แนวคิด วิธีการและการประยุกต์ใช้) (Regression Analysis: Concept, Method and Application) กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ภาพมิตติ.
- _____ 2538. โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC สำหรับเครื่องไมโครคอมพิวเตอร์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เสียงเชียงใหม่.
- สุพรรณิ ไชยอำพร และสนิท สมัครการ. 2534. รายงานการวิจัยเรื่อง การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตของคนไทย. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการส่งเสริมงานวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สมาลี สันติพลวุฒิ. 2538. “ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตและการพัฒนาเศรษฐกิจการศึกษาเบื้องต้น,” วารสารเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ปีที่ 2 ฉบับที่ 2, ก.ค.-ธ.ค. 2538.
- สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2541. รายงานสรุปผลการดำเนินงานโครงการการสร้างและพัฒนาตัวชี้วัดคุณภาพและการพัฒนาสังคม. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2540. เครื่องชี้วัดความอยู่ดีมีสุขและการวิเคราะห์เชิงนโยบาย (เอกสารโรเนียว).
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ศูนย์ประสานงานการพัฒนาชนบทแห่งชาติ โครงการรณรงค์คุณภาพชีวิตของประชาชนในชาติ. 2528. คู่มือและแบบสำรวจความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) กรุงเทพฯ.
- _____ 2537. เครื่องชี้วัดและสังคม 2537. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. 2532. สมุดรายงานสถิติภาค ภาคเหนือ. กรุงเทพฯ.
- สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. 2542. รายงานการวิจัยเรื่อง คุณภาพชีวิตของคนในภาคกลาง. กรุงเทพฯ: ทิพนตร์การพิมพ์.
- อัจฉรา นวจินดา. 2535. “ครอบครัวกับคุณภาพชีวิต,” วารสารประชากรศาสตร์, ปีที่ 8 ฉบับที่ 2, กันยายน 2535.

ภาษาอังกฤษ

- Andrews, Frank, M. and Stephen B. Withney. 1976. **Social Indicators of Well-being**. New York: Plenum Press.
- Bradburn and David Caplovitz. 1965. **Report on Happiness**. Chicago: Aldine.
- Dalkey, Norman and David Rourke. 1972. "Experimental Assessment of Delphi Procedures with Group Value Judgement," in **Quality of Life: Delphi Decision Making**. Norman C. Dalkey, (ed.) Lexington, MA: D.C. Heath.
- Day, Ralph L. 1978. "Beyond Social Indicators: Quality of Life at the Individual Level," in **Marketing and the Quality of Life**. Fred D. Reynolds and Hiram C. Barksdale, (eds.) Chicago: American Marketing Association, 11-8.
- Glenn, Norval D. 1985. "The Contribution of Marriage to the Psychological Well-being of Males and Females," **Journal of Marriage and the Family**, August, 594-600.
- Gurin, G., J. Veroff and S. Feld. 1960. **Americans View Their Mental Health**. New York: Basic Books.
- Haring-Hidore, Marilyn (et al.) 1985. "Marital Status and Subjective Well-being: A Research Analysis," **Journal of Marriage and the Family**, 947-53.
- Liu, Ben-chieh. 1974. "Quality of Life Indicators: A Preliminary Investigation," **Social Indicators Research**. 187-208.
- . 1974, 1975a. "Quality of Life: Concept, Measure and Results," **The American Journal of Economics and Sociology**, 34(1), 1-13.
- . 1975b. **Quality of Life Indicators in U.S. Metropolitan Areas, 1970: A Comprehensive Assessment**. Washington D.C.
- Liu, Ben-chieh. 1974. **Quality of Life Indicators in U.S. Metropolitan Areas**. New York: Praeger.
- Okun, Morris A. (et al.) 1984. "Health and Subjective Well-Being: A Meta-analysis," **International Journal of Aging and Human Development**, 19(2), 111-131.
-

- Phisit Pakkasem. 1988. **Leading Issues in Thailand's Development Transformation 1960-1990**. Bangkok: Allied Printers Division of The Post Publishing Co., Ltd.
- Rice, R.W., J.P. Near and R.G. Hunt. 1980. "The Job-Satisfaction/Life Satisfaction Relationship: A Review of Empirical Research," **Basic and Applied Social Psychology**, 1(1), 37-64.
- Rossi, Robert J. and Kevin J. Gilmartin. 1980. **The Handbook of Social Indicators**. New York: Garland STTPM Press.
- Scheer, Lore. 1980. "Experiment with Quality of Life Comparisons," in **The Quality of Life**. A. Szalai and F.M. Andrews, (eds.) Beverly Hills, CA: Sage Publications, 145-55.
- U.S. Government Printing Office. 1980. **A National Agenda for the Eighties, President's Commission for a National Agenda for the Eighties, Panel 18: The Quality of American Life**.
- Wilson, W. 1967. "Correlates of Avowed Happiness," **Psychological Bulletin**, 67, 294-306.
- Zantra, A. 1983. "Social Resources and the Quality of Life," **American Journal of Community Psychology**, 11, 275-90.
- Zantra, A. and Ann Hempel. 1984. "Subjective Well-Being and Physical Health: A Narrative Literature Review with Suggestions for Future Research," **International Journal of Aging and Human Development**. 19(2), 95-109.
- Best ways of measuring quality of life.
<http://newciv.org/GIB/BOV/BV-364.HTML>
- The Psychology of Happiness
<http://newciv.org/GIB/BOV/BV-366.HTML>
-